

Centraal Bureau voor de Statistiek

Factsheet Macro-economische onevenwichtigheden

Inleiding

De uitbraak van de kredietcrisis in 2008 en de daaropvolgende Europese schulden crisis hebben grote macro-economische onevenwichtigheden in Europa aan het licht gebracht. De Europese Unie heeft daarom de zogenaamde macro-economische onevenwichtigheidsprocedure opgesteld. Met behulp van een scorebord beoordeelt de Europese Commissie de lidstaten op mogelijk zwakke schakels binnen de nationale economie. Na constatering van onevenwichtigheden kan de Commissie een uitgebreidere analyse uitvoeren naar de ontwikkelingen in de betreffende lidstaat en een land vragen een actieplan op te stellen. Hierin moeten concrete maatregelen worden opgenomen om de onevenwichtigheden weg te werken. Indien het actieplan twee maal op rij niet voldoet of het plan na goedkeuring onvoldoende is uitgevoerd, kan de Europese Unie de lidstaat een boete opleggen.

In onderstaande tabel is weergegeven welke indicatoren de Europese Commissie in het scorebord heeft opgenomen, wat de onder- en bovengrenzen zijn die de Europese Commissie hieraan heeft gesteld en wat de jaarcijfers over 2013 zijn voor Nederland. In de rest van dit bestand wordt een overzicht gegeven van de achtergronden en ontwikkelingen van elke indicator. In dit overzicht zijn jaarcijfers opgenomen. Dit bestand wordt doorgaans twee keer per jaar geactualiseerd, in april en in oktober. Op dat moment wordt gebruik gemaakt van de meest recente jaarcijfers. Dit bestand werd voor de laatste keer geactualiseerd in december 2014. Dit is gedaan in verband met de revisie van de betalingsbalansstatistieken door De Nederlandsche Bank in november 2014. Door deze revisie zijn de cijfers over het saldo op de lopende rekening, het netto extern vermogen en het exportaandeel in de wereldhandel veranderd.

Actuele jaar- en kwartaalcijfers voor Nederland van de elf scorebordindicatoren zijn terug te vinden in [deze](#) StatLinetabel.

Voor meer informatie over de macro-economische onevenwichtigheidsprocedure, zie de Engelstalige [website](#) van Eurostat.

Indicator	Ondergrens	Bovengrens	Nederland, 2013
Saldo lopende rekening als percentage van het bbp, driejaars-gemiddelde	-4	+6	9,7
Saldo extern vermogen als percentage van het bbp	-35	geen	31,2
Reële effectieve wisselkoers, procentuele mutatie t.o.v. drie jaar eerder	-5	+5	0,4
Aandeel wereldhandel, procentuele mutatie t.o.v. vijf jaar eerder	-6	geen	-9,5
Nominale arbeidskosten per eenheid product, procentuele mutatie t.o.v. drie jaar eerder	geen	+9	6,3
Gedefleerde huizenprijzen, procentuele mutatie t.o.v. een jaar eerder	geen	+6	-7,8
Particuliere kredietstroom als percentage van het bbp	geen	+14	2,1
Particuliere schuld als percentage van het bbp	geen	+133	229,7
Overheidsschuld als percentage van het bbp	geen	+60	68,6
Werkloosheidspercentage, internationale definitie, driejaars-gemiddelde	geen	+10	5,5
Schulden financiële sector, procentuele mutatie t.o.v. een jaar eerder	geen	+16,5	-3,2

Saldo lopende rekening

Wat is het saldo op de lopende rekening?

Het saldo op de lopende rekening geeft weer de inkomsten van een land minus de bestedingen. Het saldo kan opgesplitst worden in de handelsbalans, het saldo op de inkomensrekening (ook wel het saldo primaire inkomens genoemd) en het saldo op de inkomensoverdrachtenrekening. De handelsbalans is de totale export van goederen en diensten minus de import. Het saldo op de primaire inkomensrekening bestaat uit grensoverschrijdende inkomensstromen die niet aan goederen- en dienstenverkeer gerelateerd zijn, zoals rente, dividenden en lonen. De derde post is de secundaire inkomensrekening, waarop grensoverschrijdende inkomensoverdrachten worden geboekt. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan de ontwikkelingshulp en inkomensoverdrachten van en aan de EU.

Voor meer informatie: zie de Engelstalige [toelichting](#) van Eurostat.

Ondergrenzen en bovengrenzen

De Europese Commissie heeft zowel een onder- als een bovengrens gesteld aan het saldo op de lopende rekening. De ondergrens is, als percentage van het bbp, -4 procent. De bovengrens is +6 procent. De Europese Commissie toetst het saldo op de lopende rekening aan de hand van het voortschrijdend driejaarsgemiddelde.

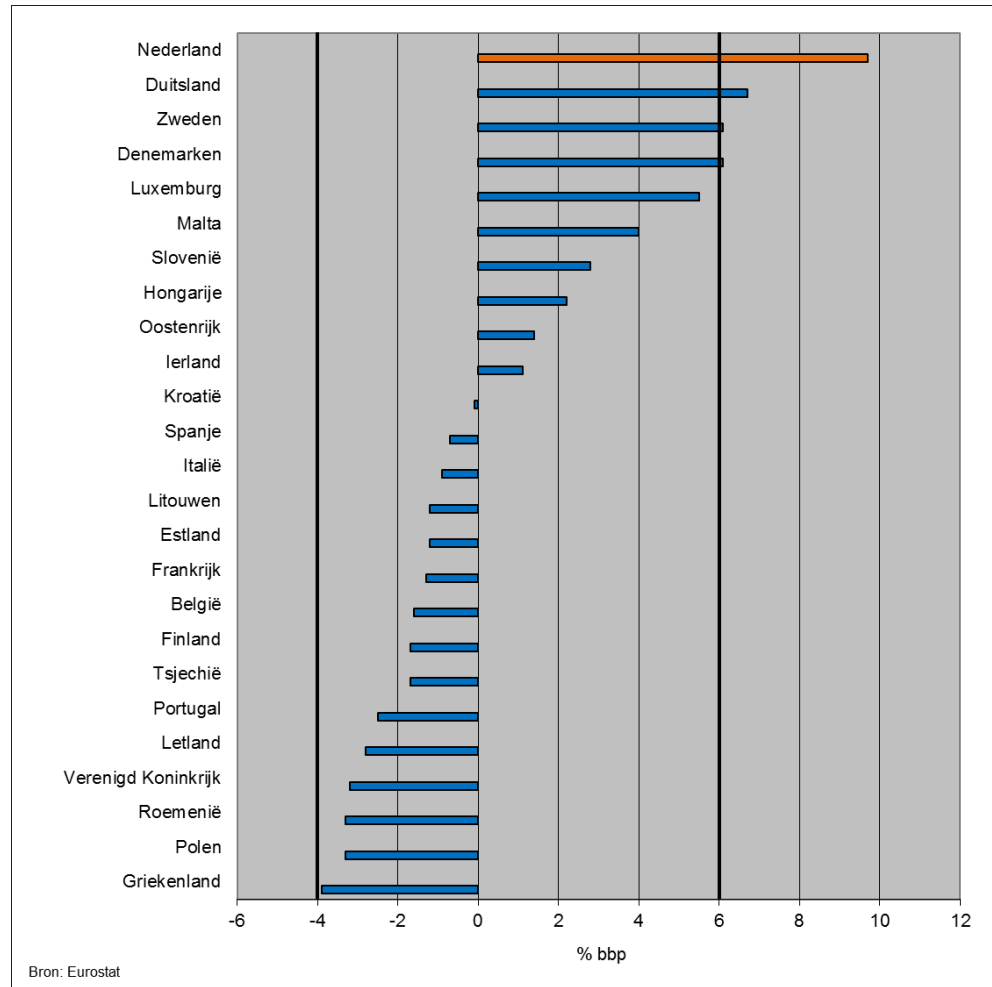
Ontwikkeling laatste jaren

Nederland heeft al geruime tijd een overschot op de lopende rekening. Dit is vooral toe te schrijven aan het grote overschot op de handelsbalans. Het saldo op de secundaire inkomensrekening is negatief. Het saldo primaire inkomens was in 2008 en 2009 nog negatief, maar sloeg daarna om in een positieve waarde.

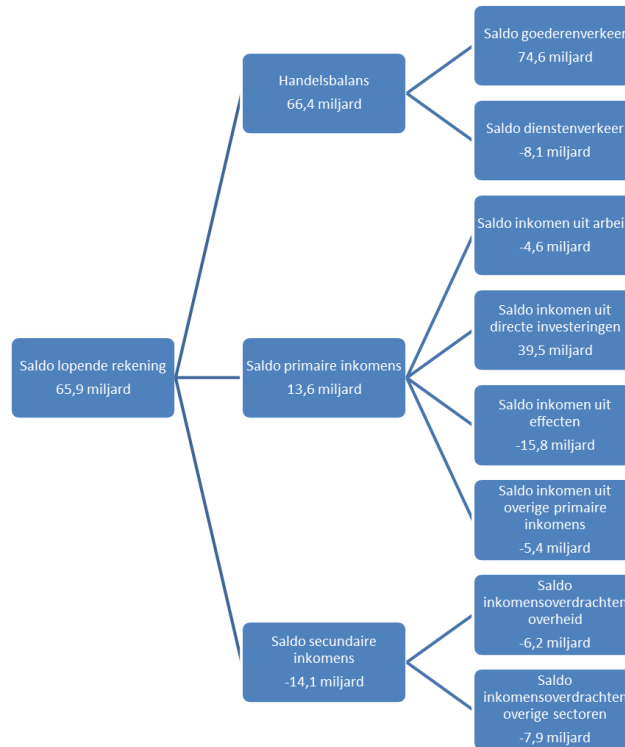
Het driejaarsgemiddelde van het saldo op de lopende rekening ligt al sinds 2011 boven de bovengrens.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

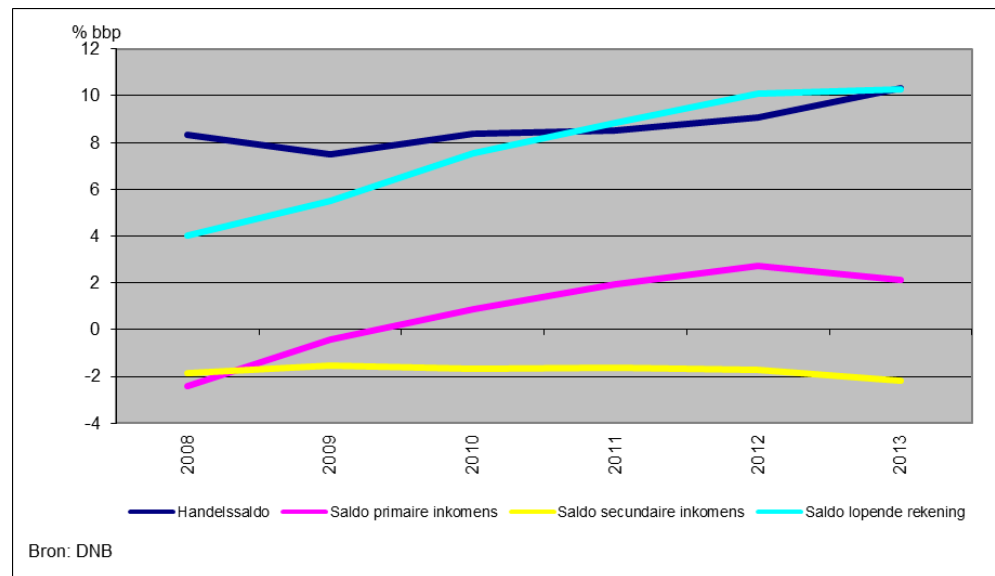
Saldi lopende rekening EU-landen, gemiddelde 2011-2013

Opbouw saldo lopende rekening Nederland, 2013

Saldo lopende rekening Nederland, 1990-2013

Saldo extern vermogen

Wat is het saldo extern vermogen?

Het saldo extern vermogen is de waarde van de financiële vorderingen van Nederlandse burgers, bedrijven en overheid op het buitenland verminderd met de vorderingen van buitenlanders op ingezetenen in Nederland. Het saldo extern vermogen kan worden opgesplitst in het saldo directe investeringen, het saldo effecten, het saldo financiële derivaten, de officiële reserves en het saldo overig financieel verkeer.

Directe investeringen omvatten veelal het verwerven door Nederlandse bedrijven van aandelenkapitaal in een buitenlandse onderneming, of vice versa. Daarbij kan het gaan om de overname van een bestaand bedrijf of om het vestigen van nieuwe productielocaties. Het verkrijgen van zeggingschap in de betreffende onderneming is het belangrijkste onderscheid tussen een directe investering en een belegging in buitenlandse aandelen vanuit een aandelenportefeuille. Overigens worden ook intra-company-leningen of de verwerving van buitenlands onroerend goed als directe investeringen gezien.

Het saldo effecten geeft de waarde van buitenlandse aandelen, obligaties en geldmarktpapier in Nederlandse handen verminderd met de waarde van Nederlandse effecten in buitenlandse handen weer.

Het saldo financiële derivaten toont de waarde van buitenlandse derivaten in Nederlandse handen verminderd met Nederlandse derivaten in buitenlandse handen. Financiële derivaten zijn beleggingsinstrumenten die hun waarde ontleen aan de waarde van een ander goed, zoals aandelen of olie. De belangrijkste soorten derivaten zijn opties, swaps, forwards en futures.

Onder het saldo overig financieel verkeer vallen onder meer de leningen en de handelskredieten. De officiële reserves bestaan vooral uit monetair goud en de deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank.

Meer [informatie](#) over het saldo extern vermogen staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie heeft alleen een ondergrens ingesteld voor het saldo extern vermogen. Die is uitgedrukt als percentage van het bbp en bedraagt -35 procent.

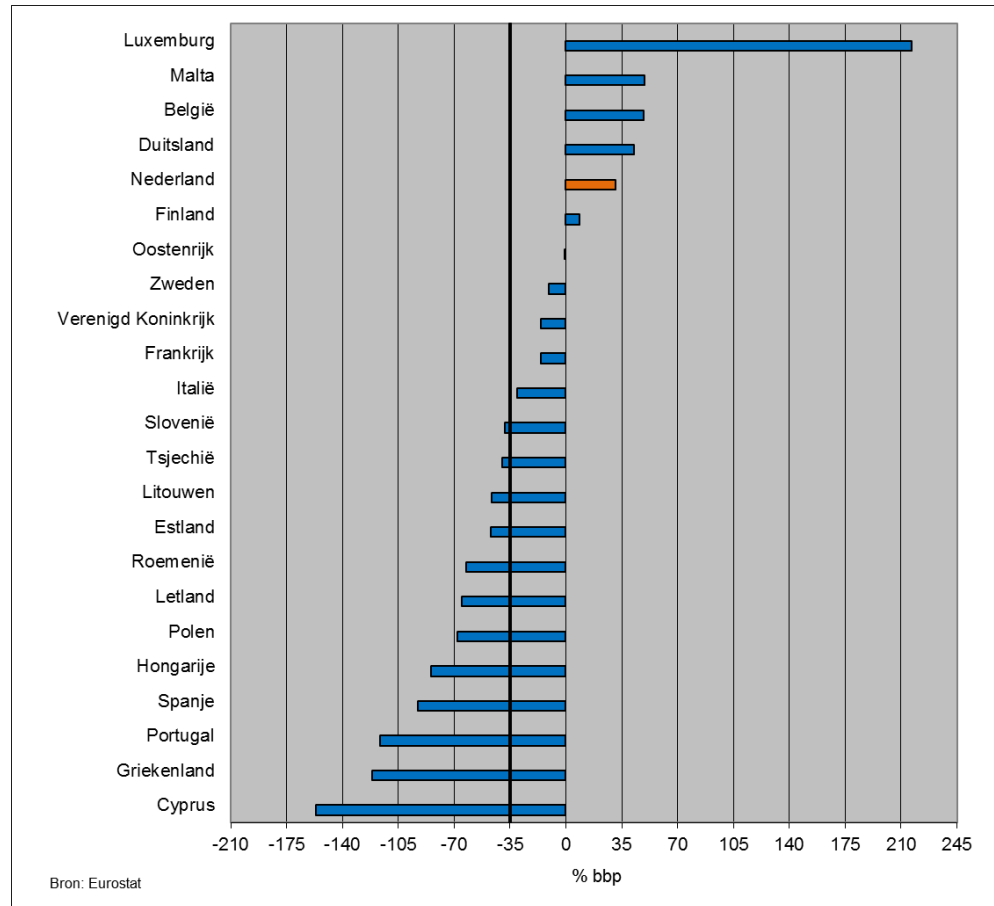
Ontwikkeling in de laatste jaren

Na de uitbraak van de kredietcrisis is het netto extern vermogen toegenomen. In 2013 had Nederland een positief saldo van ruim 200 miljard euro. Dit is ruim 31 procent van het bruto binnenlands product. De toename van het saldo extern vermogen is voornamelijk toe te schrijven aan de overschotten op de lopende rekening.

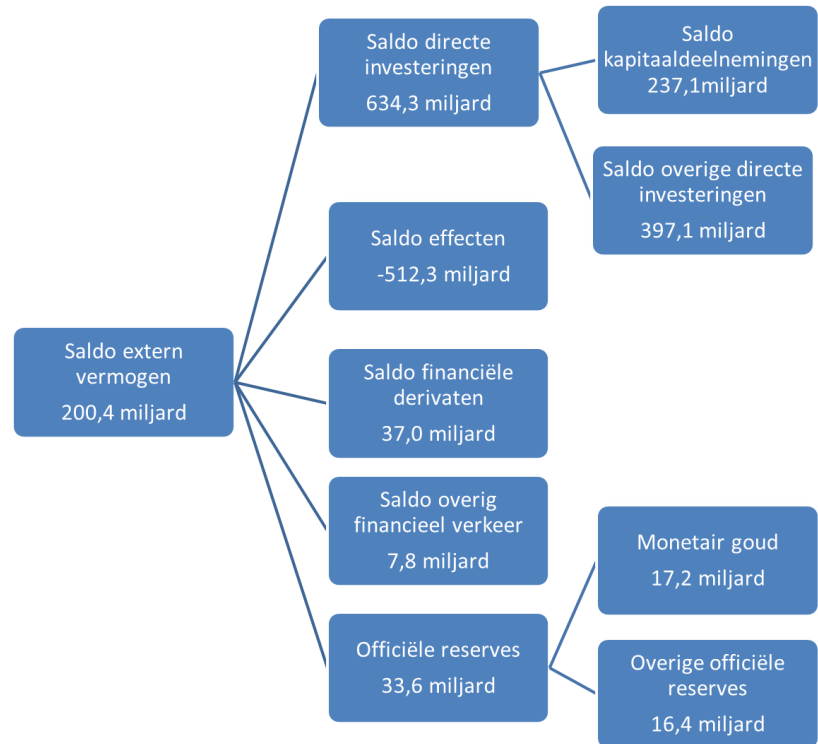
In 2013 was vooral het saldo directe investeringen sterk positief. Ook de officiële reserves en het saldo overig financieel verkeer droegen bij aan het positieve saldo, maar in mindere mate. Het saldo effecten was daarentegen negatief.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Saldo extern vermogen, 2013

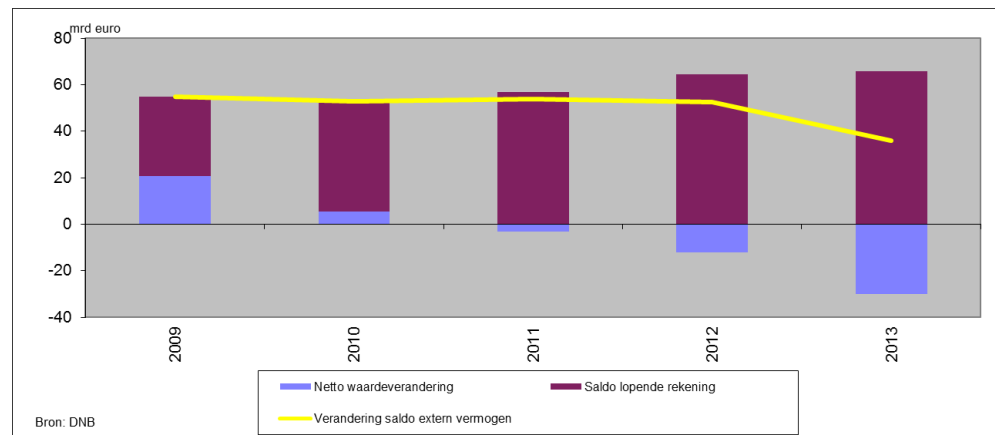

Opbouw saldo extern vermogen Nederland, 2013

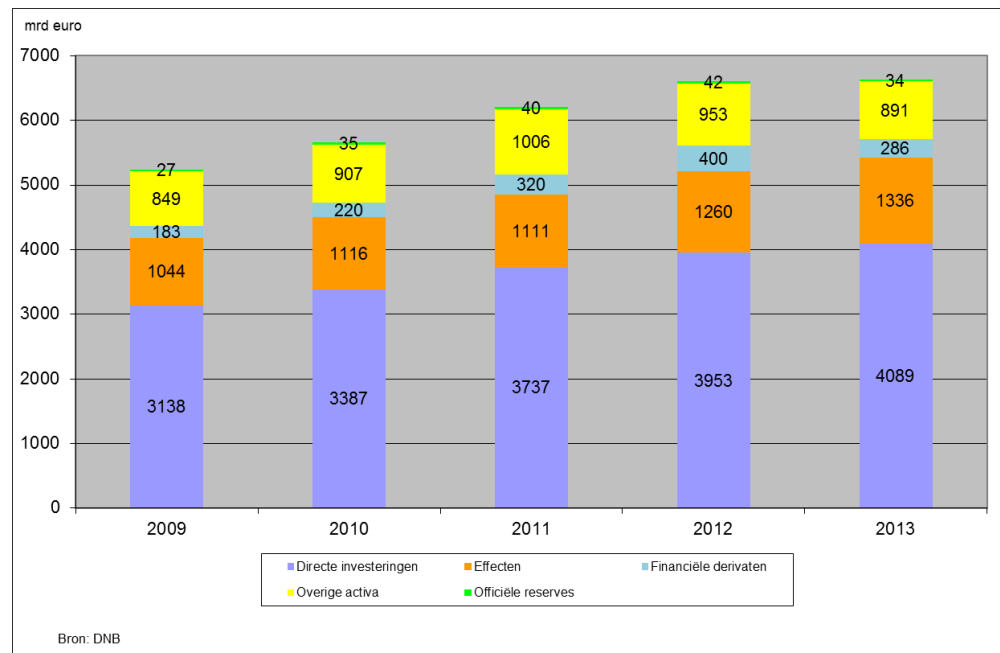
Bron: DNB

Verandering saldo extern vermogen in miljarden euro t.o.v. een jaar eerder

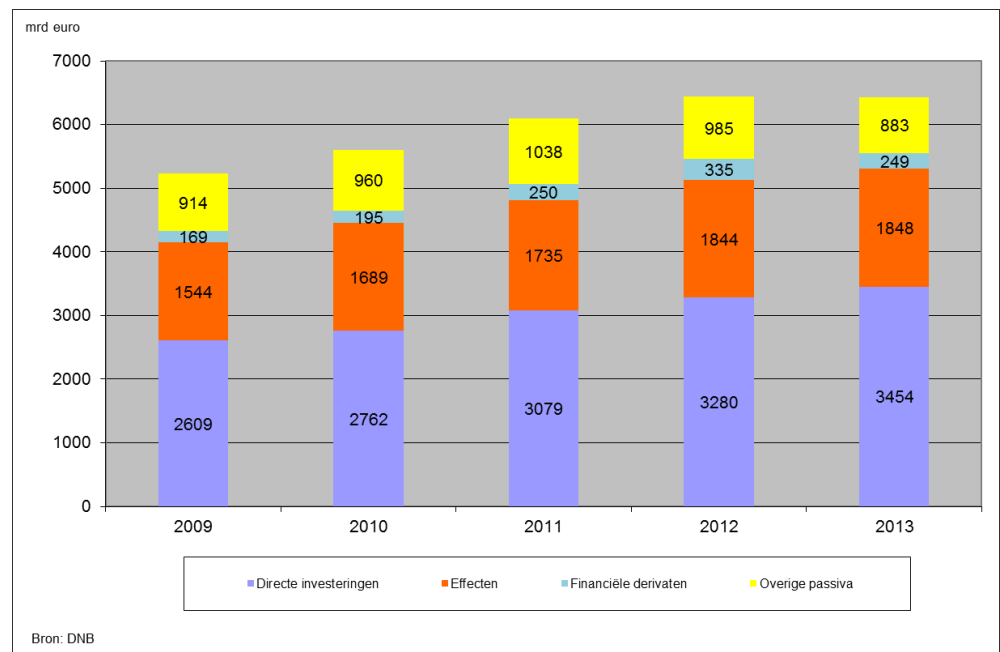

Bron: DNB

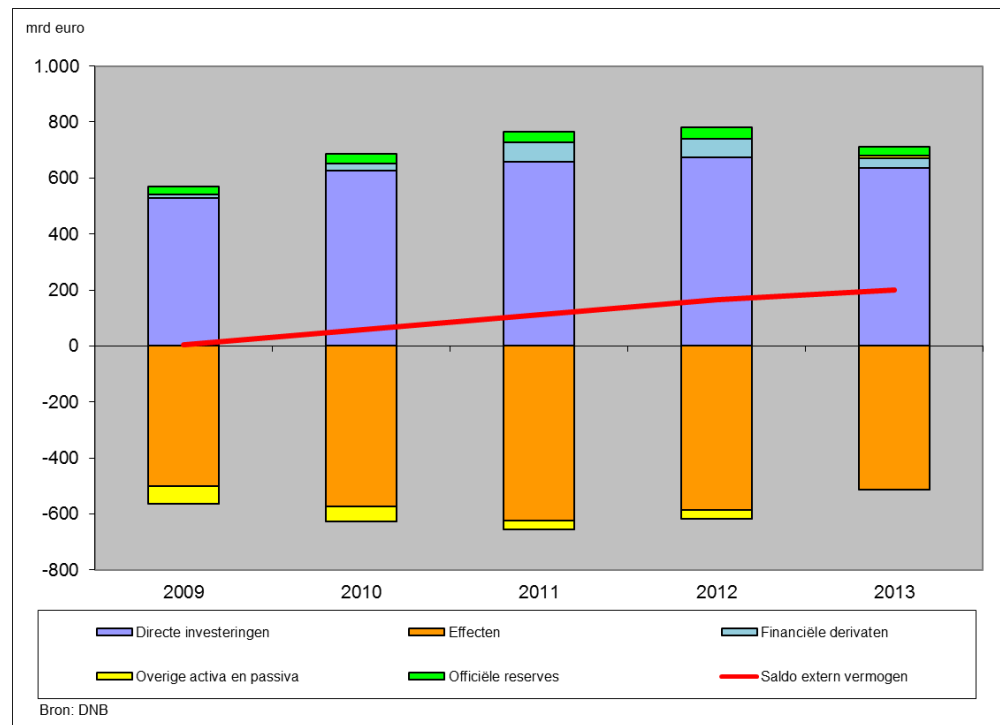
Samenstelling externe activa

Samenstelling externe passiva

Saldi activa en passiva

Reële effectieve wisselkoers

Wat is de reële effectieve wisselkoers?

De reële effectieve wisselkoers is de wisselkoers gecorrigeerd voor prijsveranderingen. De Europese Commissie gebruikt voor elk land de relatieve consumentenprijzen, m.a.w. de wisselkoers gecorrigeerd voor veranderingen van de Europees geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP).

Meer [informatie](#) over de reële effectieve wisselkoers staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

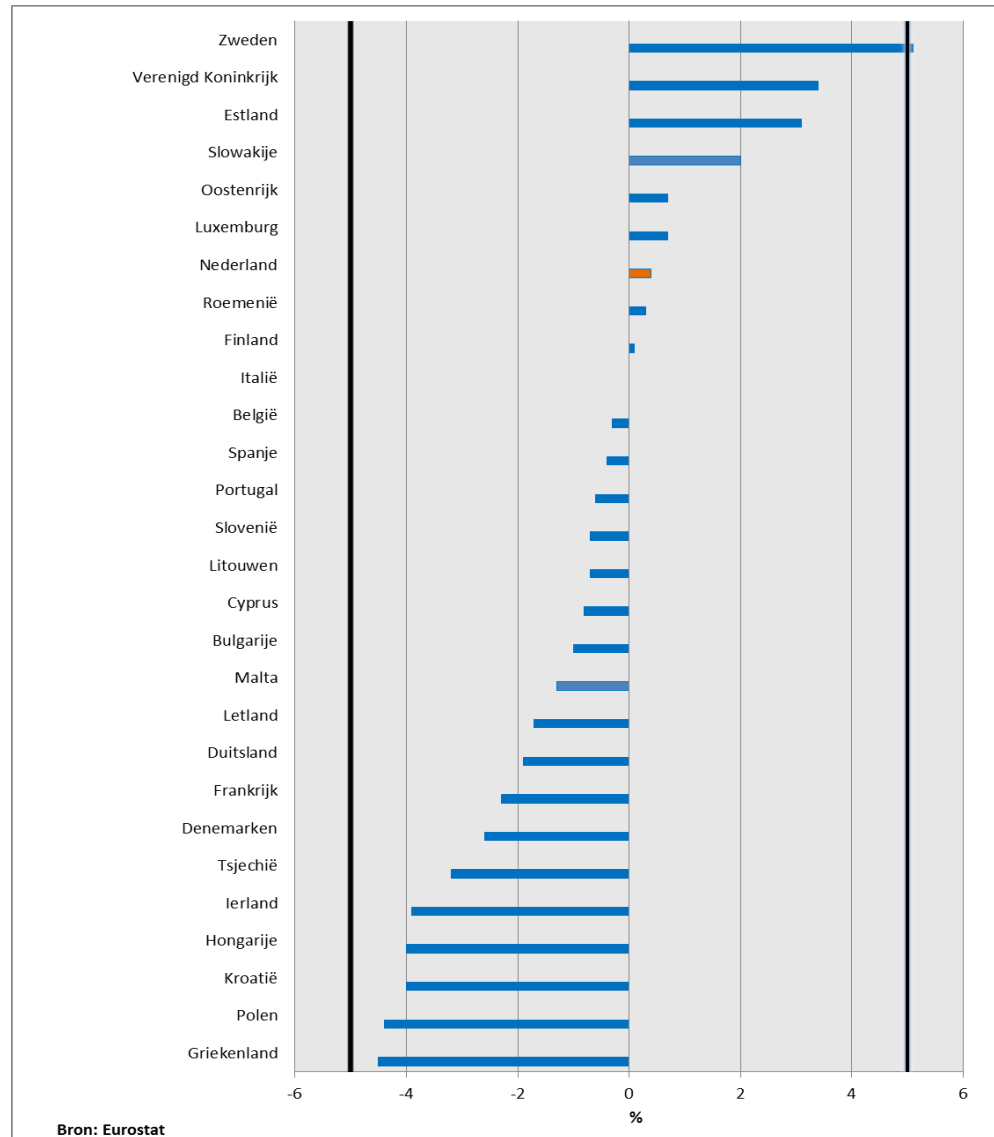
De Europese Commissie kijkt bij de reële wisselkoers naar de mutatie ten opzichte van drie jaar eerder. De onder- en de bovengrenzen zijn respectievelijk -5 procent en +5 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

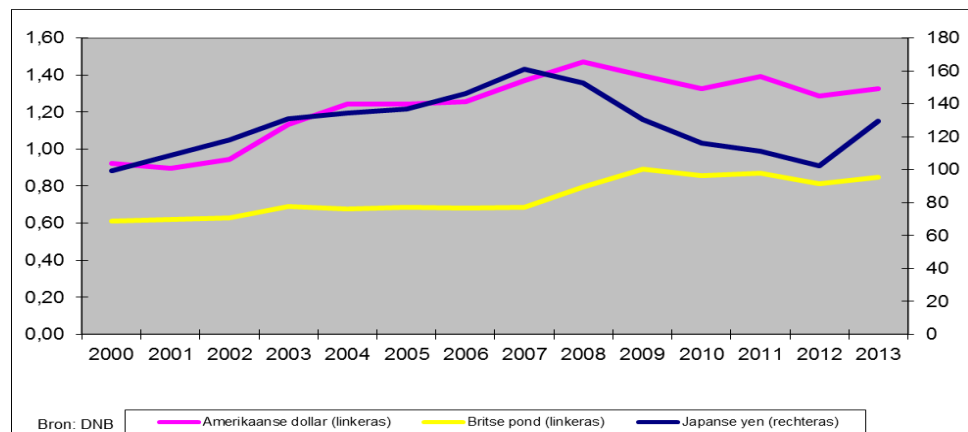
De Nederlandse reële effectieve wisselkoers is in 2013 ten opzichte van drie jaar eerder nauwelijks veranderd. De ontwikkeling van de reële wisselkoers hangt onder meer samen met de ontwikkeling van de nominale wisselkoersen. Ten opzichte van het Britse pond en de Amerikaanse dollar stond de euro in 2013 vrijwel even hoog als drie jaar eerder, en ten opzichte van de Japanse yen iets hoger.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Reële effectieve wisselkoers, mutatie t.o.v. drie jaar eerder, 2013

Nominale wisselkoersen, vreemde valuta per euro

Exportmarktaandeel in de wereldhandel

Wat is het exportmarktaandeel in de wereldhandel?

Het exportmarktaandeel in de wereldhandel geeft het aandeel van de Nederlandse export in de totale wereldhandel weer. Meer [informatie](#) over het aandeel in de wereldhandel staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

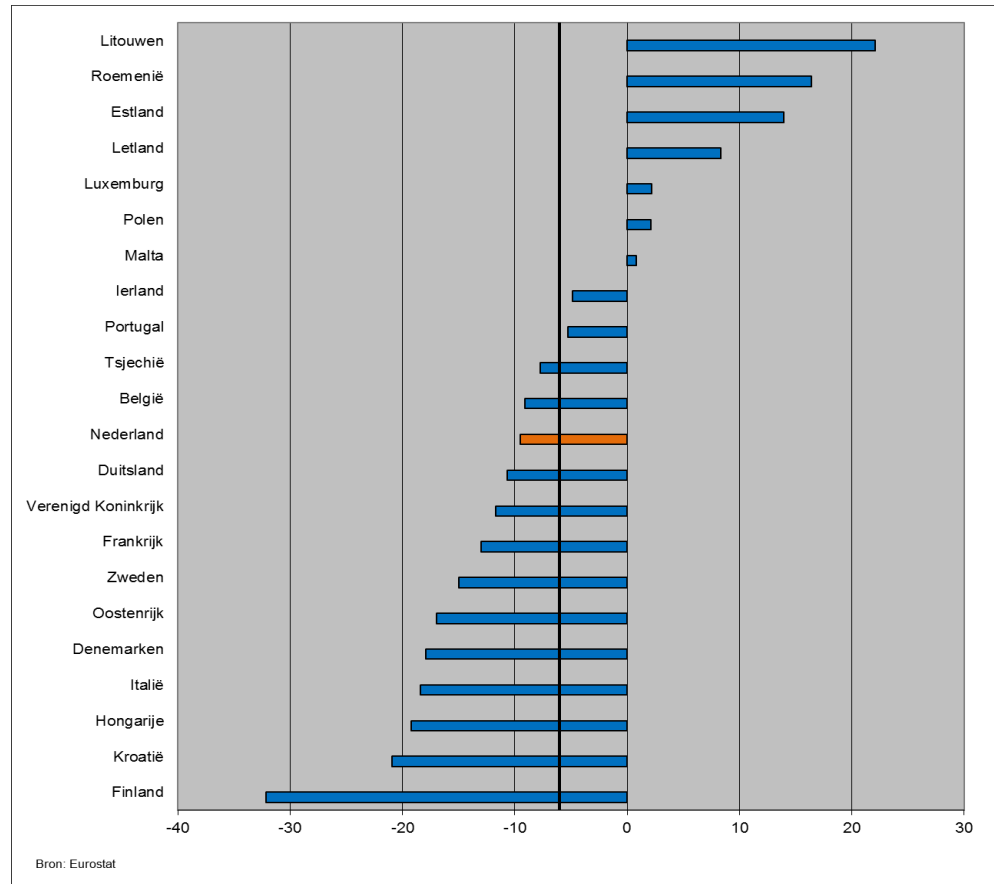
De Europese Commissie kijkt naar de procentuele mutatie ten opzichte van vijf jaar eerder. De Commissie heeft een ondergrens ingesteld van -6 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

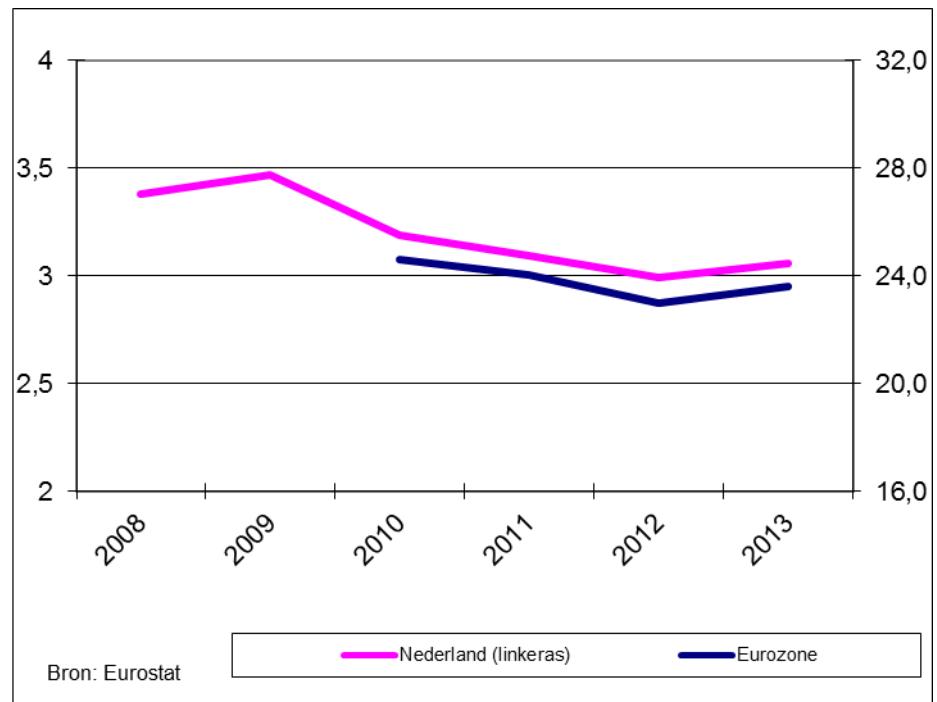
Het aandeel van de Nederlandse export in de wereldhandel was in 2013 een stuk kleiner dan vijf jaar eerder, hoewel het aandeel in 2013 niet verder afnam. De meeste andere West-Europese landen hebben hun aandeel in de wereldhandel in de afgelopen jaren ook zien afnemen. Dit hangt samen met de sterke opkomst van Aziatische en Latijns-Amerikaanse landen.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Exportmarktaandeel wereldhandel, % mutatie t.o.v. vijf jaar eerder, 2013

Exportmarktaandeel wereldhandel, %

Nominale arbeidskosten per eenheid product

Wat zijn de nominale arbeidskosten per eenheid product?

De nominale arbeidskosten per eenheid product geven de verhouding tussen de arbeidskosten enerzijds en de arbeidsproductiviteit anderzijds weer. Een toename betekent dat de arbeidskosten sneller stijgen dan de arbeidsproductiviteit, wat negatief kan zijn voor de concurrentiepositie van een land. Meer [informatie](#) over de nominale arbeidskosten per eenheid product staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

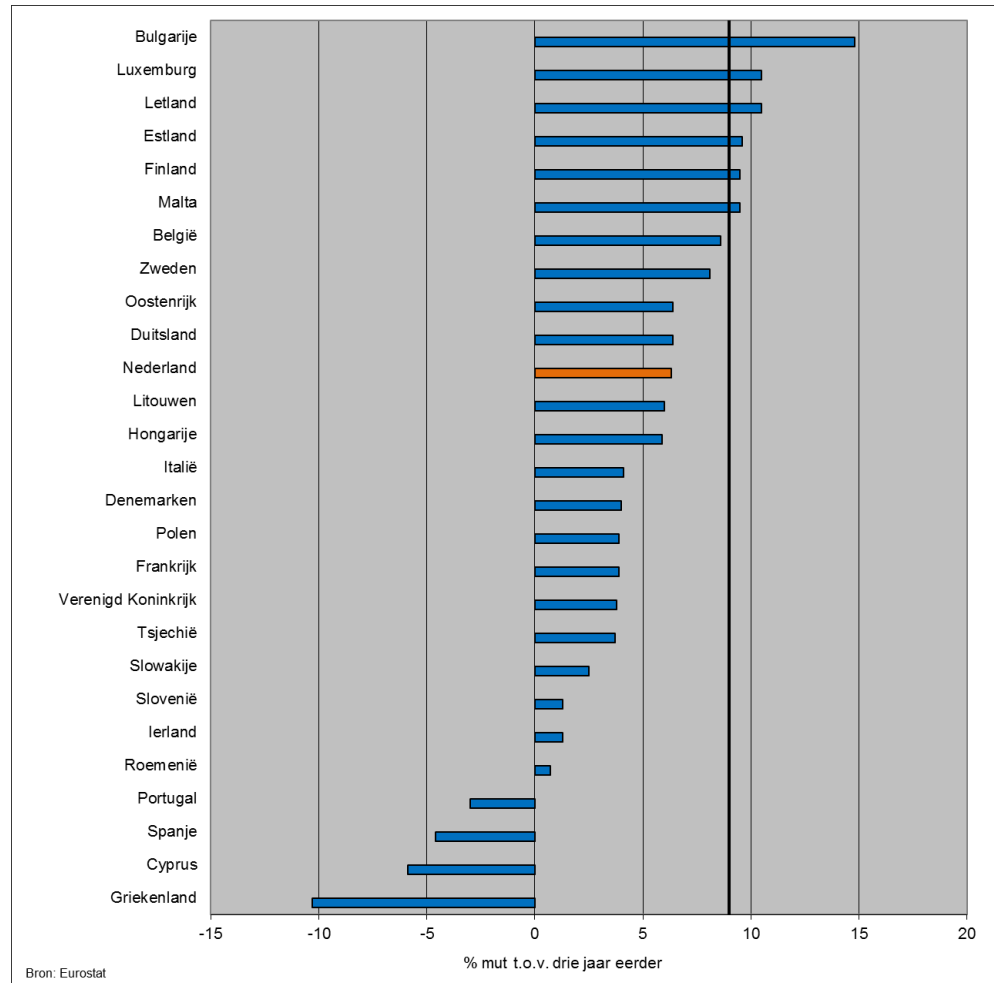
De Europese Commissie kijkt naar de procentuele mutatie ten opzichte van drie jaar eerder. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld. Die bedraagt 9 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

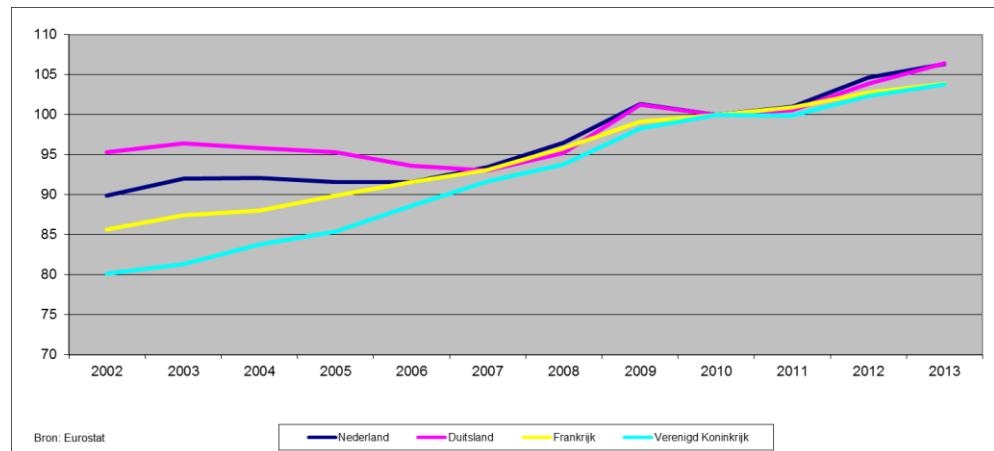
In 2013 waren de nominale arbeidskosten per eenheid product in Nederland ruim 6 procent hoger dan drie jaar eerder. De stijging van de arbeidskosten per eenheid product is daarmee in dezelfde orde van grootte als in de ons omringende landen.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Nominale arbeidskosten per eenheid product, 2013

Nominale arbeidskosten per eenheid product, index (2010=100)

Gedefleerde huizenprijzen

Wat zijn gedefleerde huizenprijzen?

De gedefleerde huizenprijzen zijn de ratio tussen de huizenprijsindex enerzijds en de deflator voor de consumptieve bestedingen in de nationale rekeningen anderzijds. De indicator vergelijkt de huizenprijsontwikkeling dus met de ontwikkeling van de prijzen voor huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk. Eurostat gebruikt voor de berekening van de huizenprijsindex prijzen van zowel bestaande koopwoningen als nieuwbouwwoningen. Meer [informatie](#) over de gedefleerde huizenprijzen staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

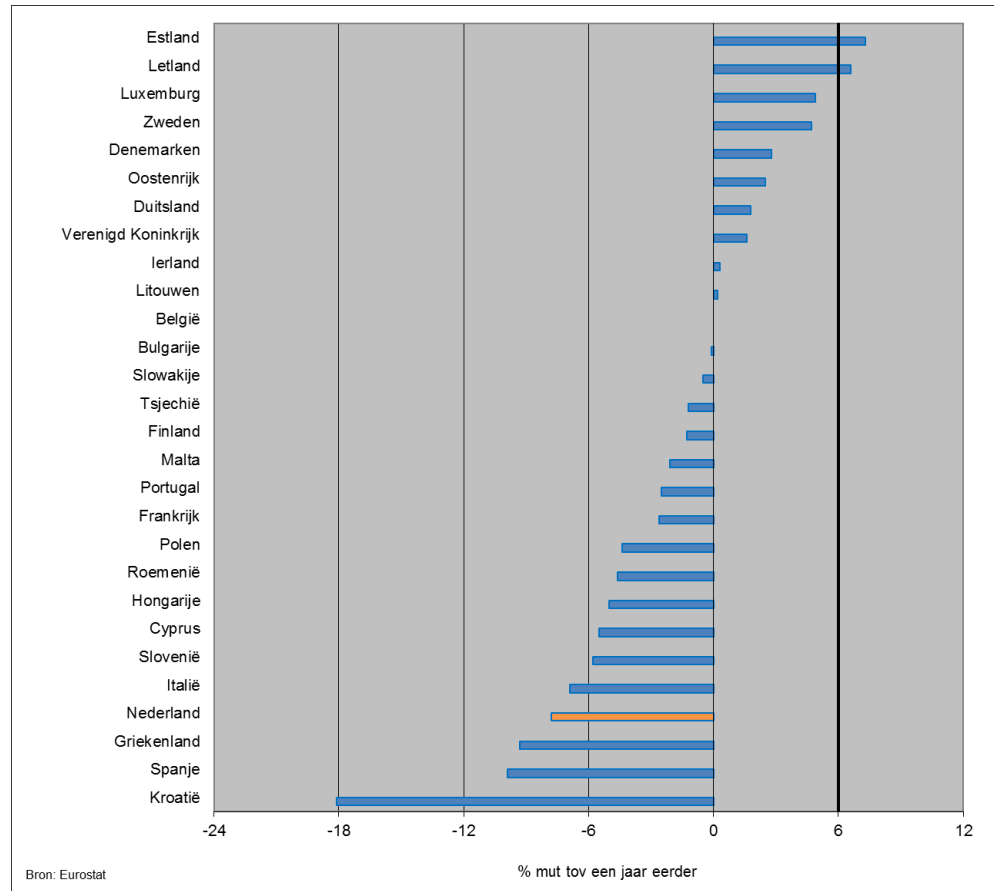
De Europese Commissie kijkt naar de procentuele mutatie ten opzichte van een jaar eerder. De commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld. Die bedraagt 6 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

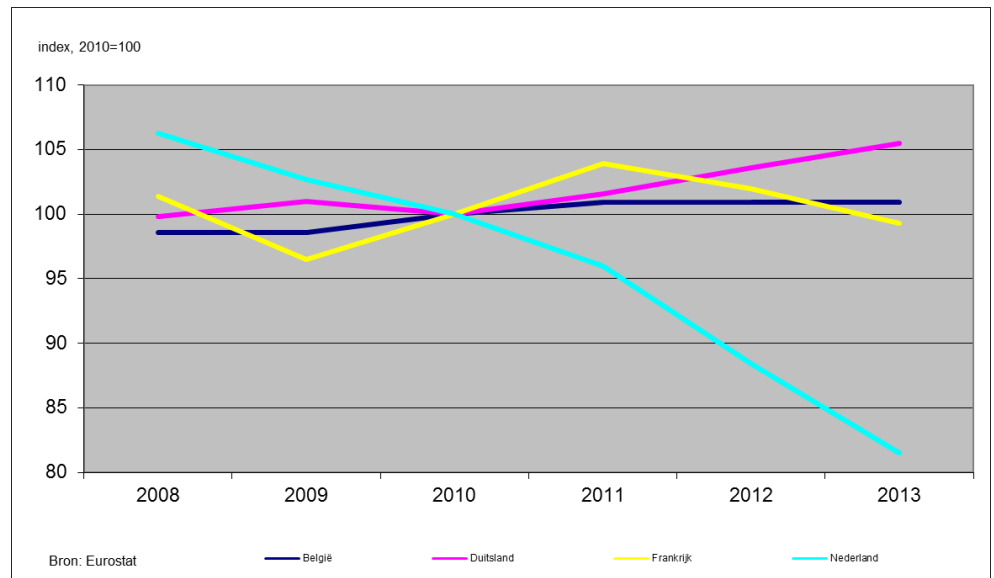
De gedefleerde huizenprijzen zijn in Nederland fors gedaald na 2008. In België en Duitsland stegen de huizenprijzen daarentegen. In Frankrijk was er in 2009 sprake van een flinke daling, maar in 2010 en 2011 herstelden de huizenprijzen zich. Daarna was er echter weer sprake van een daling.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Gedefleerde huizenprijzen, 2013

Gedefleerde huizenprijzen

Particuliere kredietstroom

Wat is de particuliere kredietstroom?

De particuliere kredietstroom geeft weer hoeveel nieuwe schulden huishoudens, instellingen zonder winstoogmerk en niet-financiële bedrijven hebben gemaakt gedurende het jaar. De cijfers zijn geconsolideerd: dat wil zeggen dat de financiële transacties binnen een sector niet zijn meegerekend. Nieuwe leningen van Nederlandse niet-financiële vennootschappen aan andere Nederlandse niet-financiële vennootschappen tellen dus niet mee. Meer [informatie](#) over de particuliere kredietstroom staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

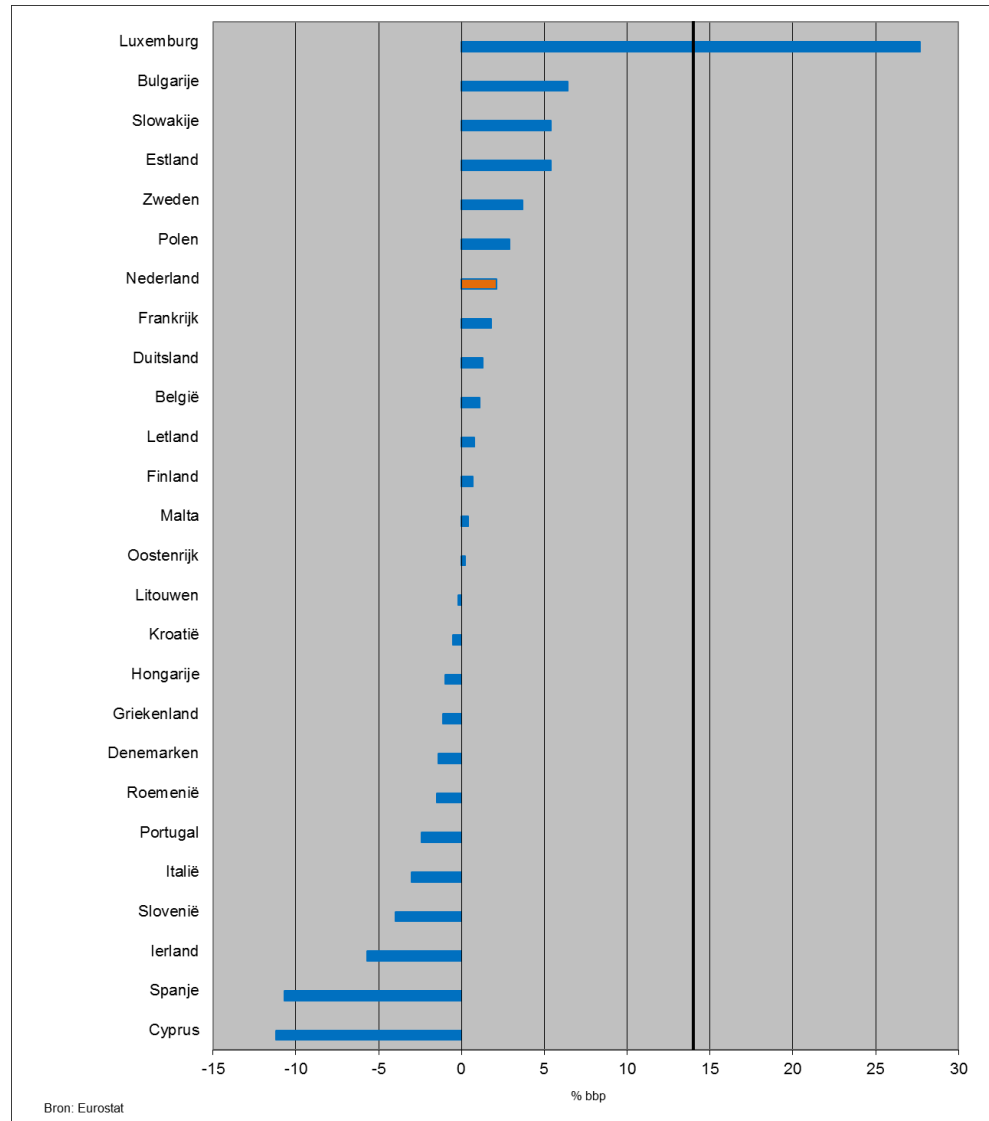
De Europese Commissie kijkt naar het niveau van de particuliere kredietstroom als percentage van het bbp. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld; die bedraagt 14 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

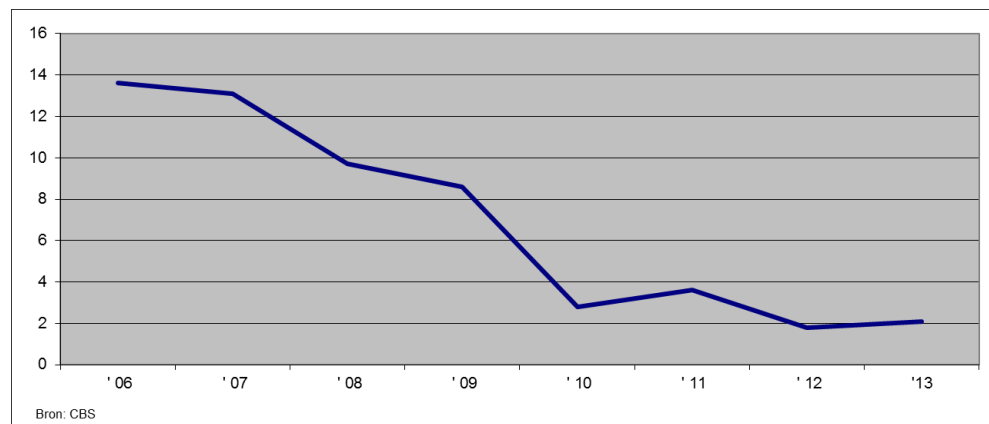
Van 2007 tot en met 2010 is de particuliere kredietstroom, uitgedrukt in percentages van het bbp, geleidelijk afgenomen in Nederland. In 2013 bedroeg de particuliere kredietstroom 2,1 procent, tegen 1,8 procent in 2012. Huishoudens losten in 2013 meer af dan zij opnamen, maar dat werd gecompenseerd door de niet-financiële vennootschappen, die meer leningen afsloten dan aflostten.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Particuliere kredietstroom, 2013

Particuliere kredietstroom Nederland als % bbp

Particuliere schulden

Wat zijn de particuliere schulden?

De particuliere schulden zijn de schulden van huishoudens, instellingen zonder winstoogmerk en niet-financiële bedrijven. De particuliere schulden zijn geconsolideerd: dat wil zeggen dat schulden van huishoudens aan andere huishoudens en schulden van niet-financiële vennootschappen aan andere niet-financiële vennootschappen niet zijn meegerekend. Meer [informatie](#) over de particuliere schulden staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar het niveau van de particuliere schuld als percentage van het bbp. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld; die bedraagt 133 procent.

Ontwikkelingen in de afgelopen jaren

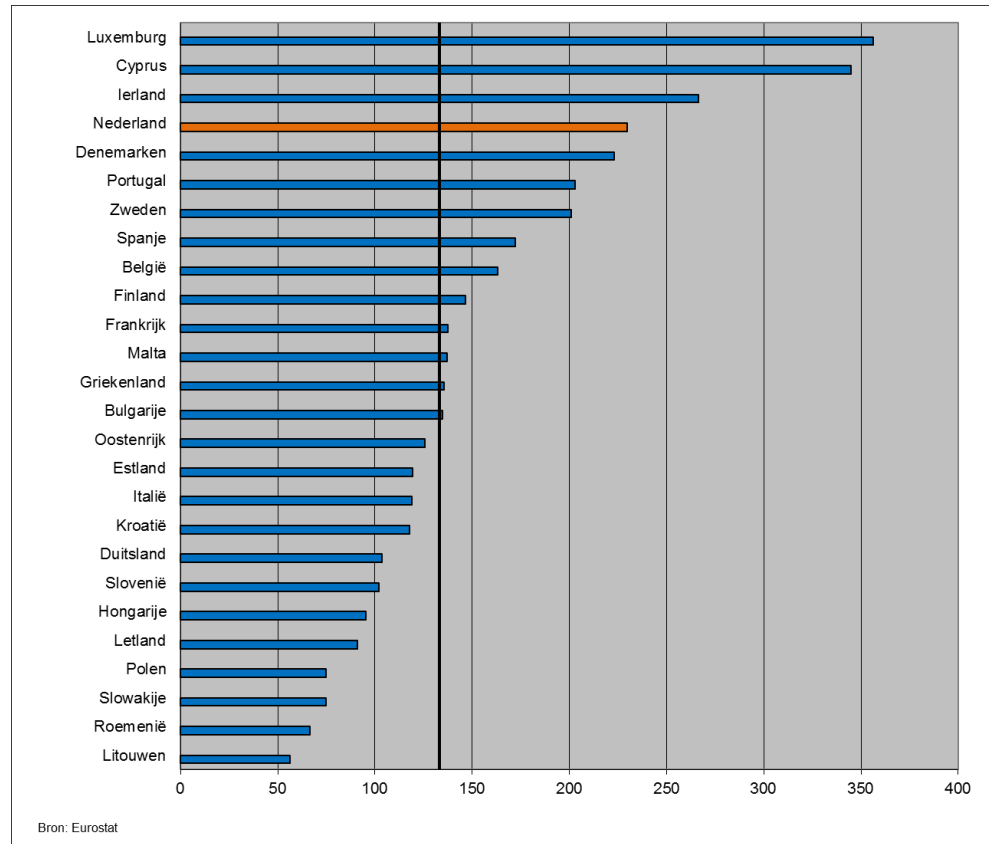
Na een forse toename in de jaren negentig veranderde de particuliere schuld in de eerste jaren van de 21^e eeuw weinig. De schuldquote van de huishoudens steeg weliswaar, maar daar staat tegenover dat de schulden van niet-financiële bedrijven afnamen als percentage van het bbp. In 2009 steeg de particuliere schuldquote, vooral door de afname van het bbp. Na 2009 veranderde de schuldquote weinig. In 2013 daalde de schuldquote van de huishoudens, maar nam die van de bedrijven iets toe.

De particuliere schuld is veel hoger dan het maximum dat de Europese Commissie heeft gesteld. Vooral de schuld van huishoudens is hoog in vergelijking met de meeste andere Europese landen. In de afgelopen decennia zijn huishoudens veel (hypotheek)leningen aangegaan. Aan de activakant zijn vooral de pensioen-aanspraken toegenomen. De niet-financiële bedrijven hebben aan de activakant steeds meer effecten op hun balans staan.

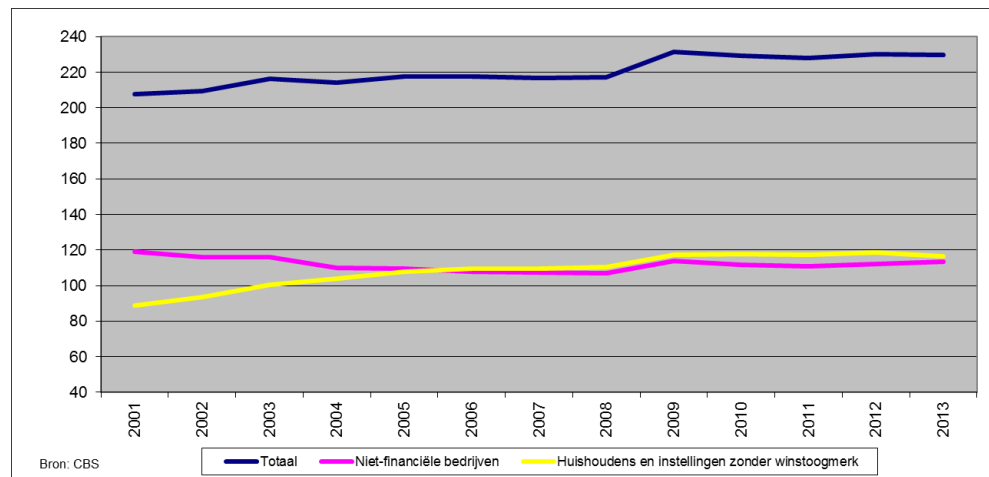
De lichte daling van de particuliere schuldquote in 2013 komt grotendeels door de stijging van het bbp in lopende prijzen. De schuldquote van huishoudens daalde iets, maar die van niet-financiële vennootschappen nam een fractie toe.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

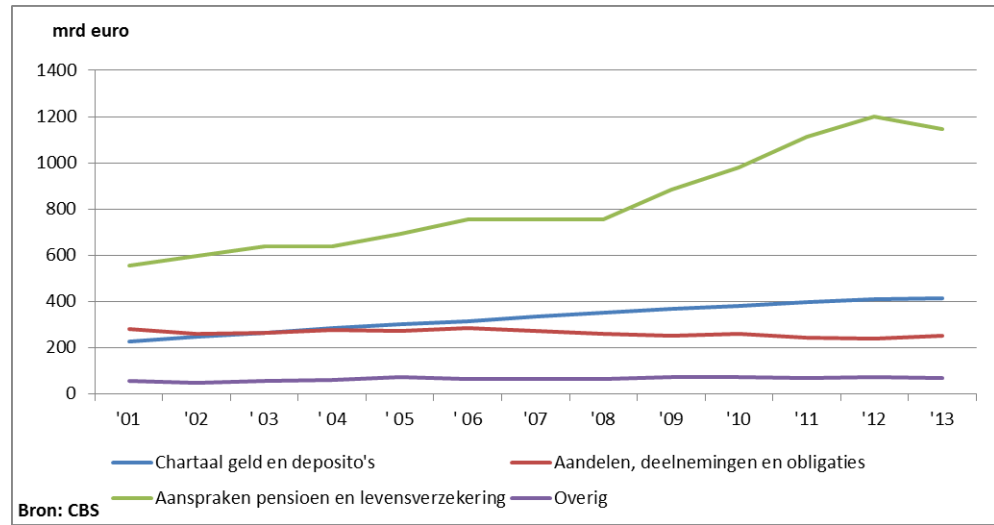
Particuliere schulden, % bbp, 2013

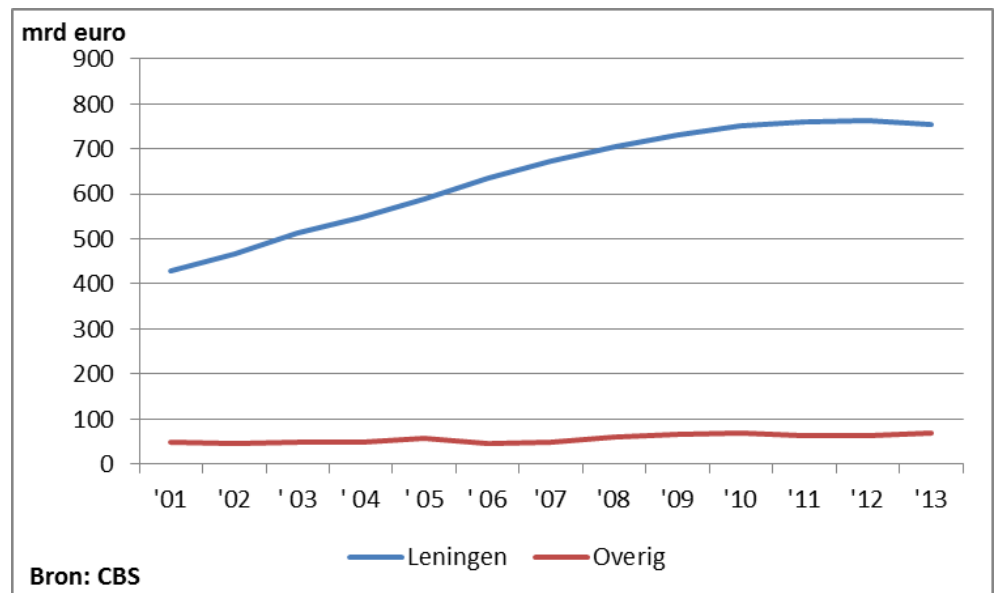
Particuliere schulden als % bbp, Nederland

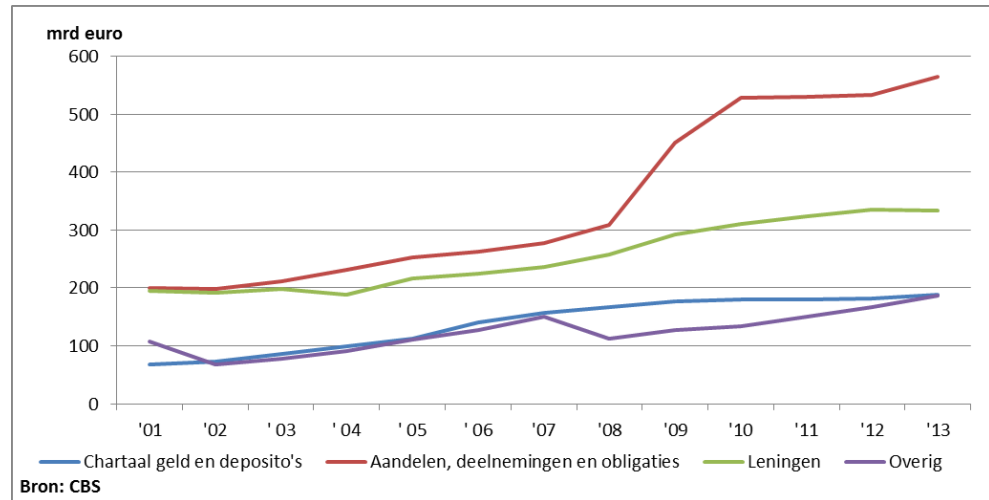
Financiële activa huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk, Nederland

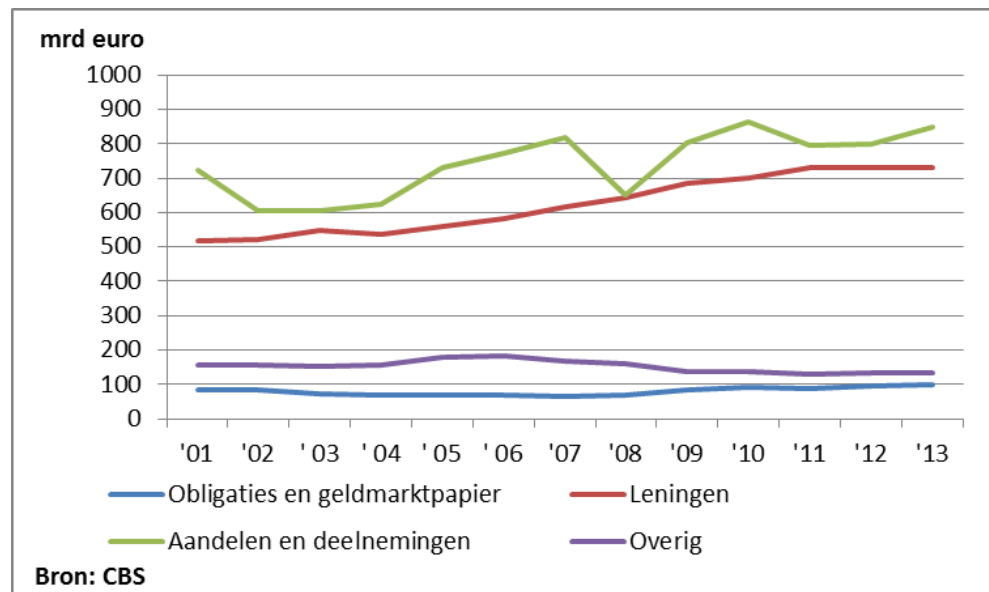
Financiële passiva huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk, Nederland

Financiële activa niet-financiële bedrijven, Nederland

Financiële passiva niet-financiële bedrijven, Nederland

Overheidsschuld

Wat is de overheidsschuld?

De overheidsschuld is de schuld van de totale Nederlandse overheid, inclusief de decentrale overheden. Meer [informatie](#) over de overheidsschuld staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar het niveau van de overheidsschuld als percentage van het bbp. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld; die bedraagt 60 procent.

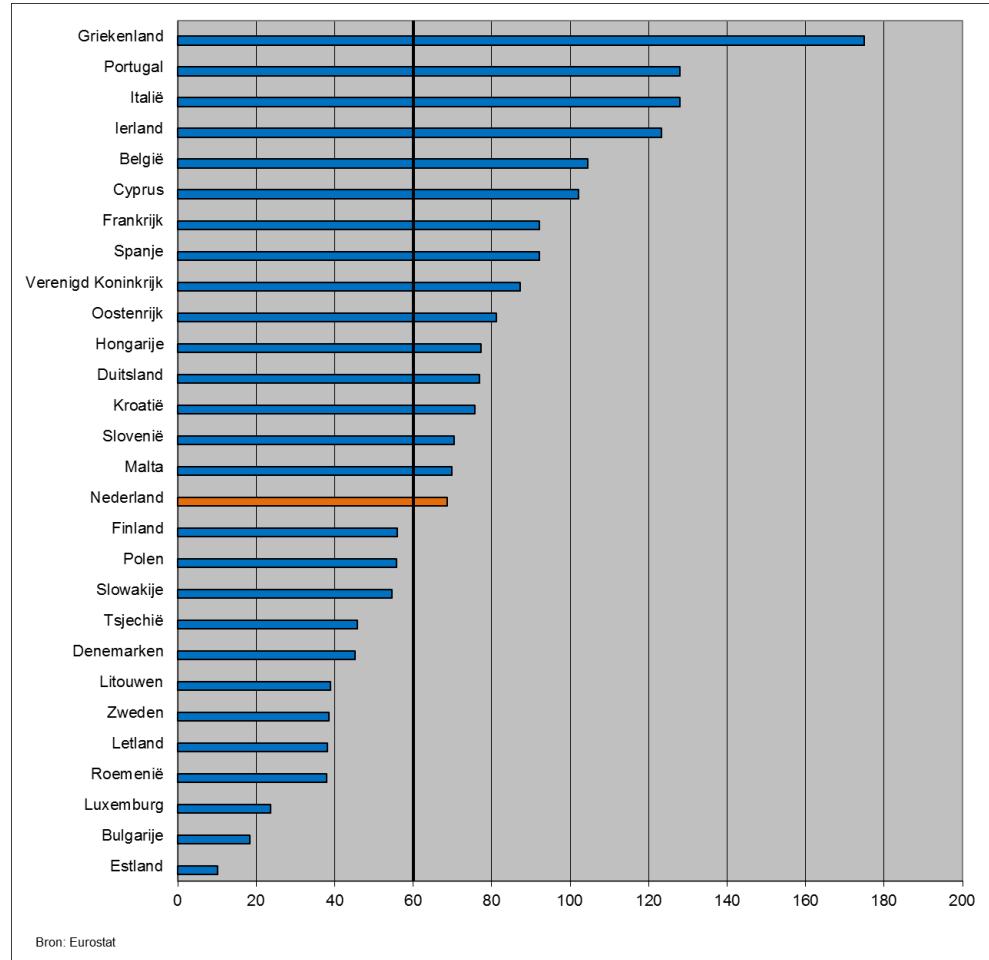
Ontwikkeling in de laatste jaren

In 2006 en 2007 daalde de schuldquote, maar vanaf 2008 liep deze weer op. Dit komt deels door ingrepen in de financiële sector. In 2008 nationaliseerde de overheid ABN Amro en Fortis en gaf ze ING een kapitaalinjectie, wat leidde tot meer aandelen en leningen aan de activakant van de balans. Daarnaast had vanaf 2009 het overheidstekort ook een verhogend effect op de overheidsschuld. In 2013 had behalve het overheidstekort ook de nationalisatie van SNS REAAL een opwaarts effect. Om het overheidstekort en de ingrepen in de financiële sector te financieren, moest de overheid een hogere schuld aangaan. Aan de passivakant verschenen daardoor vooral meer obligaties.

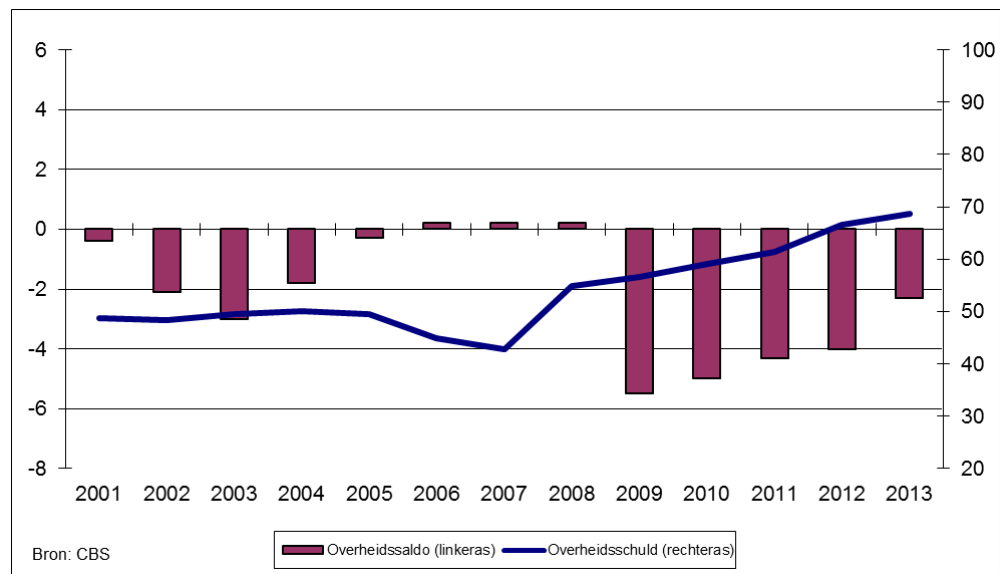
De overheidsschuld van Nederland is nu hoger dan 60 procent van het bbp. Het overheidstekort is in de laatste jaren wel steeds kleiner geworden.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

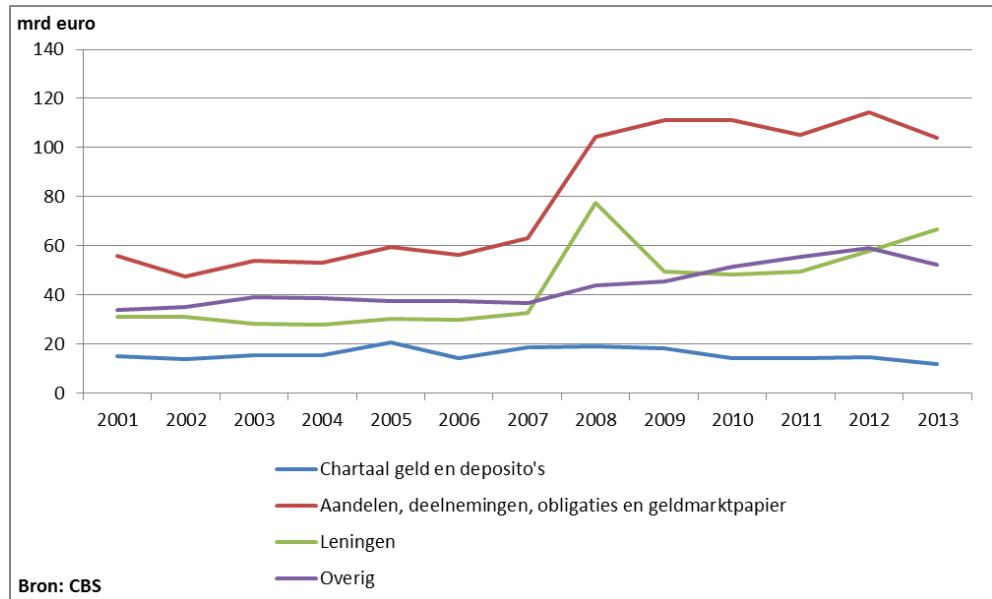
Schuldquote overheid 2013

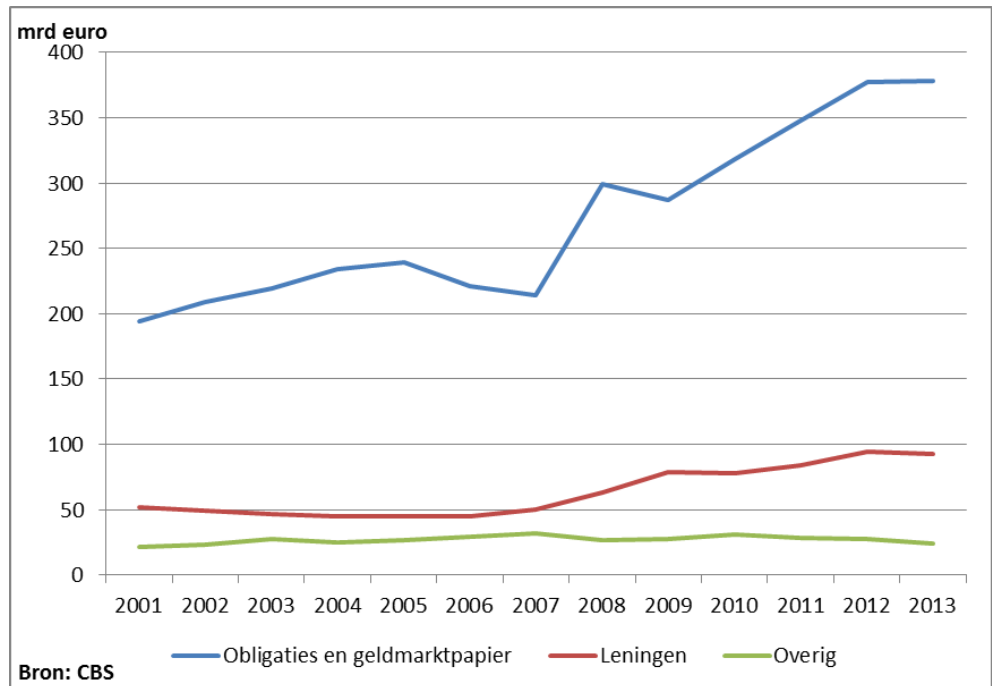
Overheidsschuld en overheidssaldo Nederland, %bbp

Financiële activa overheid

Financiële passiva overheid

Werkloosheid

Wat is het werkloosheidspercentage?

Het werkloosheidspercentage is het aantal werklozen als percentage van de beroepsbevolking. Volgens de internationale definitie is iemand werkloos als hij 1 uur of meer per week wil werken en beschikbaar is, maar geen betaald werk heeft. Volgens de nationale definitie is iemand werkloos als hij 12 uur of meer per week wil werken en beschikbaar is, maar minder dan 12 uur per week werkt, of helemaal niet werkt. Meer [informatie](#) over de werkloosheid staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

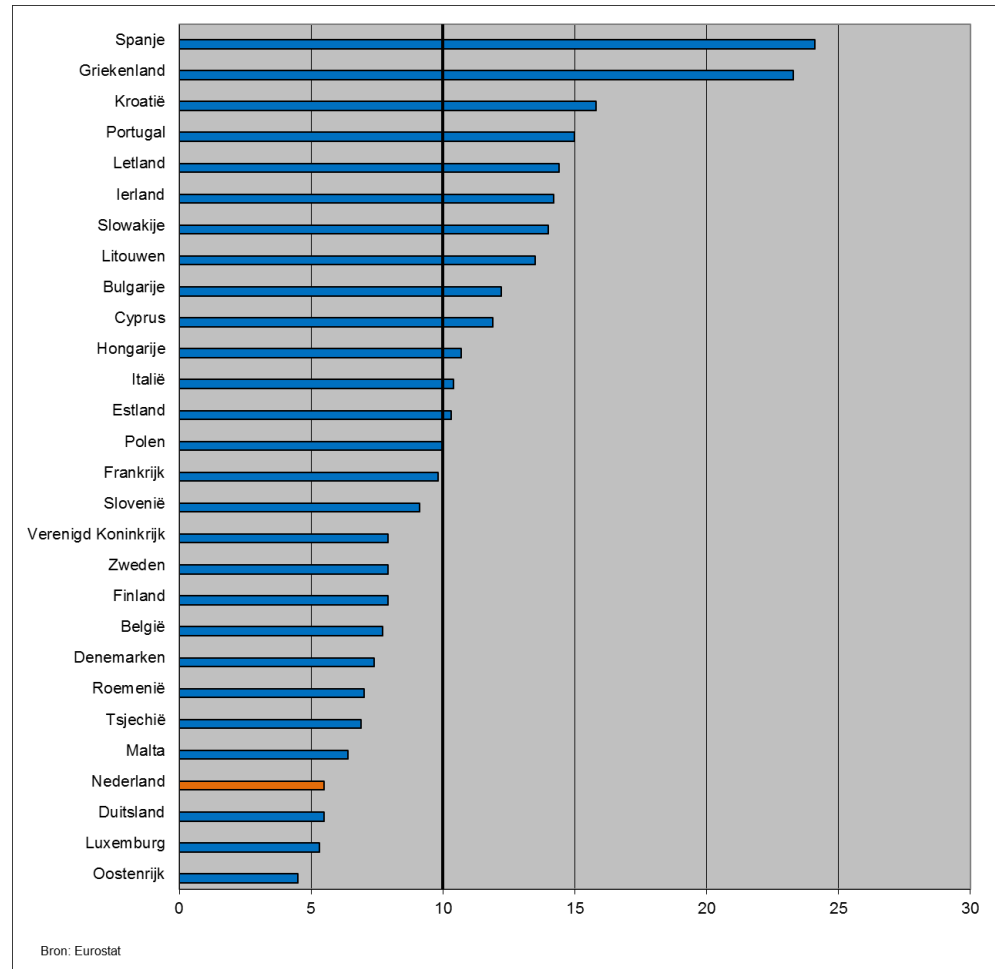
De Commissie kijkt naar het driejaarsgemiddelde van het werkloosheidspercentage volgens de internationale definitie en heeft een bovengrens ingesteld. Die bedraagt 10 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

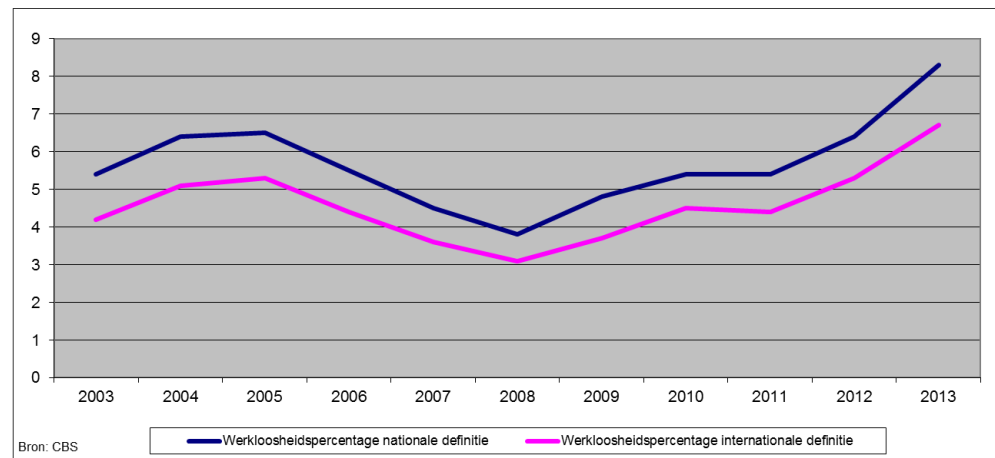
Sinds de uitbraak van de kredietcrisis is de werkloosheid opgelopen. Wel is de werkloosheid in Nederland nog steeds laag in vergelijking met de meeste andere Europese landen.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

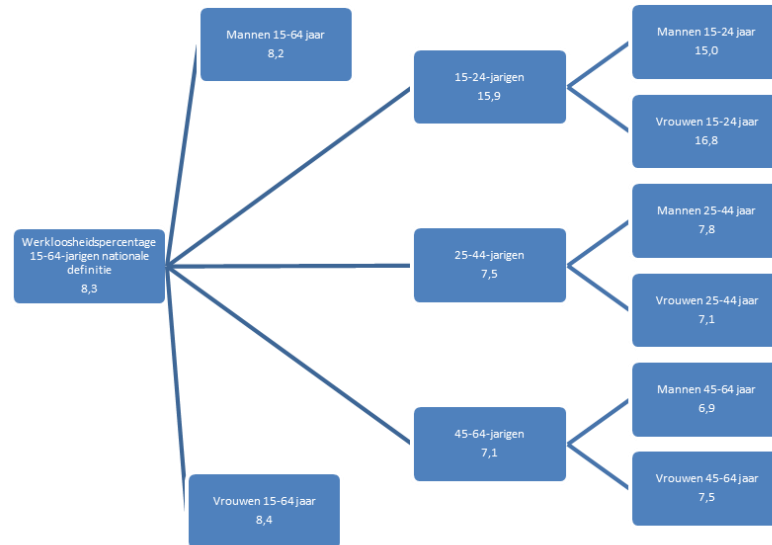
Werkloosheidspercentage internationale definitie, driejaarsgemiddelde, 2013

Werkloosheidspercentage Nederland

Werkloosheid naar geslacht en leeftijd, nationale definitie, 2013

Bron: CBS

Schulden financiële sector

Wat zijn de schulden van de financiële sector

Deze indicator geeft de som van alle financiële verplichtingen van de financiële sector weer. Hieronder vallen onder meer deposito's, leningen, obligaties, aandelen, verzekeringstechnische reserves. De indicator geeft de niet-geconsolideerde waarden weer: verplichtingen van financiële instellingen aan elkaar tellen dus mee. Meer [informatie](#) over de financiële verplichtingen van de financiële sector staan op de website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

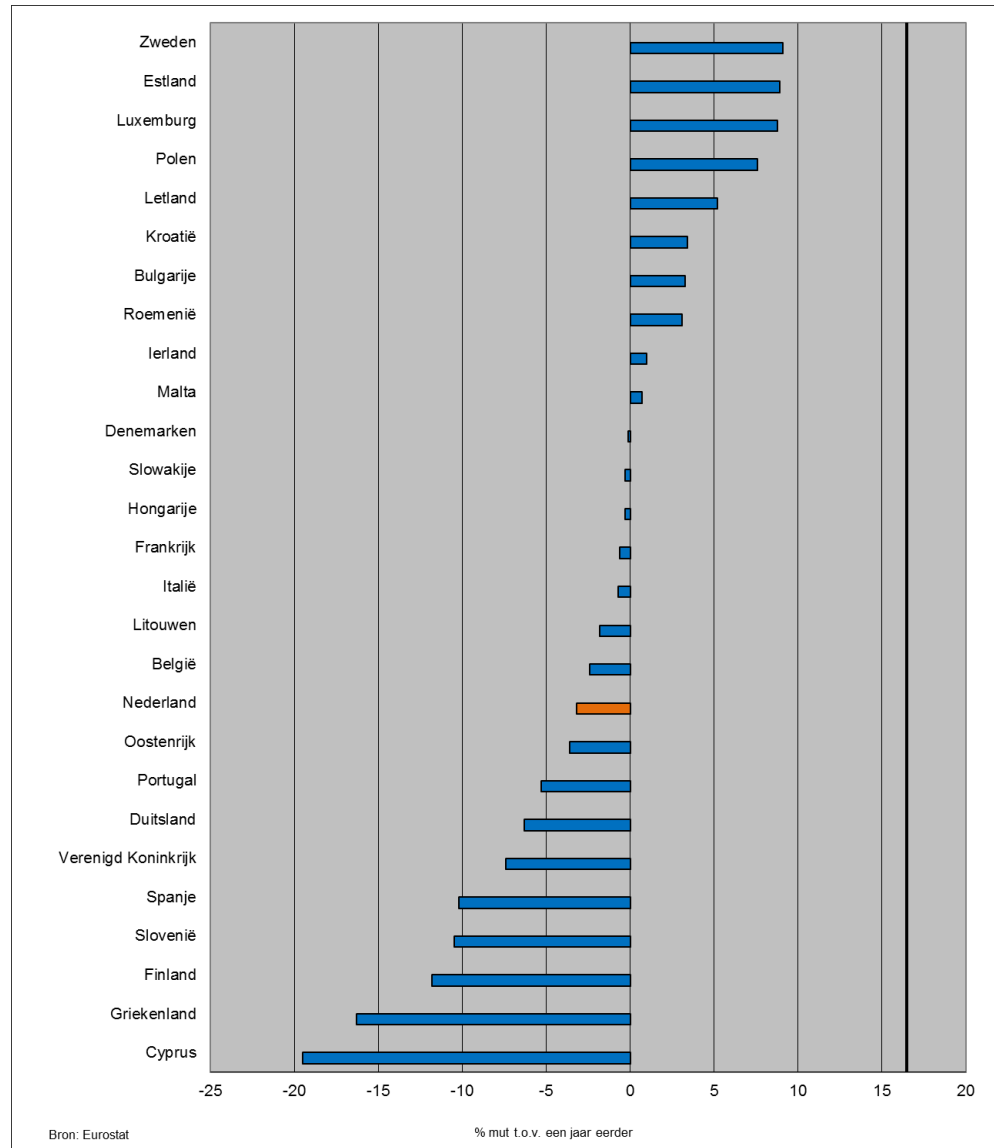
De Commissie kijkt naar de jaar-op-jaarmutaties van de verplichtingen van de financiële sector. De Commissie heeft hiervoor een bovengrens ingesteld van 16,5 procent.

Ontwikkelingen in de afgelopen jaren

In 2013 namen de schulden in Nederland voor het eerst in lange tijd af, en wel met 3,2 procent. In de jaren ervoor waren de schulden van de financiële sector nog fors toegenomen, ook indien deze worden uitgedrukt als percentage van het bruto binnenlands product.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Ontwikkeling schulden financiële sector, 2013

Schulden financiële sector Nederland als % bbp

